

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) [www. economy.nayka.com.ua](http://www.economy.nayka.com.ua) | № 4, 2020 | 30.04.2020 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2020.4.86](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.4.86)

УДК 338.434:330.341.1

*А. С. Карнаушенко,
к. е. н., ст. викладач кафедри економіки та фінансів,
Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет»,
м. Херсон, Україна
ORCID ID: 0000-0003-1813-2792*

ЕКОНОМІЧНА СУТЬ ТА ФОРМИ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

*A. Karnaushenko
PhD in Economics, Senior Lecturer of the Chair of Economics and Finance of the Department of
Economics and Finance, State Higher Educational Institution "Kherson State Agrarian University",
Kherson, Ukraine*

ECONOMIC SUMMARY AND FORMS OF FINANCING INNOVATIVE ACTIVITIES OF AGRARIAN ENTERPRISES

В статті досліджено напрацювання вітчизняних вчених щодо економічної суті, методів та форм фінансування інноваційної діяльності аграрних підприємств. Доведено, що фінансування інноваційної діяльності в цілому та у сільськогосподарських підприємств зокрема потребує використання значних обсягів фінансових ресурсів. Визначено чинники, які впливають на низький рівень залучення фінансових ресурсів. Доповнено перелік принципів фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств. Проаналізовано можливі джерела фінансування інноваційної діяльності аграрних підприємств та встановлено, що структура джерел фінансування залежить від багатьох факторів, а саме: ринкова вартість позикового капіталу; структура активів підприємства; особливість фінансових цільових рішень на підприємстві; темп зростання реалізації товарної продукції та її стабільність. З'ясовано, що успіх інноваційної діяльності залежить від способу її фінансової підтримки. Крім того значення різних джерел фінансування є не однаковою у структурі фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств, оскільки залежить від: форми власності господарюючого суб'єкта, строку окупності та особливості інноваційного проекту, що покладений в основу інноваційної діяльності підприємства, а також інших ендогенних та екзогенних факторів. Провідна роль у формуванні власних фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств належить державній фінансовій підтримці. Визначено, що вплив держави на процес фінансування здійснюється за методом прямої фінансової підтримки або непрямого стимулювання інноваційної активності. Використання власних ресурсів як джерела фінансування інноваційної діяльності аграрних підприємств істотно знижує ризик неплатоспроможності й банкрутства господарюючого суб'єкта. Фінансування інноваційної діяльності аграрних підприємств є складним багатограним процесом, що відображає тісний зв'язок всіх його суб'єктів.

Economic essence and forms of financing of innovative activity of agricultural enterprises. The article investigates the achievements of domestic scientists on the economic nature, methods and forms of financing innovative activities of agricultural enterprises. It is proved that financing of innovative activity as a whole and at agricultural enterprises in particular requires the use of considerable amounts of financial resources. The factors that influence the low level of attraction of financial resources are identified. The list of principles of financing of innovative activity of agricultural enterprises is added. Possible sources of financing of innovative activity of agrarian enterprises are analyzed and it is established that the structure of sources of financing depends on many factors, namely: market value of borrowed capital; structure of assets of the enterprise; peculiarity of financial target decisions at the enterprise; growth rate of sales of commodity products and its stability. It has been found that the success of innovation depends on the way it is financially supported. In addition, the value of different sources of financing is not the same in the structure of financing the innovation activity of agricultural enterprises, as it depends on: the form of ownership of the economic entity, the payback period and the peculiarities of the innovation project, which is the basis of the innovation activity of the enterprise, as well as other endogenous and exogenous factors. . State financial support plays a leading role in the formation of agricultural enterprises' own financial resources. It is determined that the influence of the state on the financing process is carried out by the method of direct financial support or indirect stimulation of innovation activity. The use of own resources as a source of financing the innovative activity of agricultural enterprises significantly reduces the risk of insolvency and bankruptcy of a business entity. The advantages of using the funds involved in financing innovative activities are the absence of the need for constant mandatory payments on profits, although the disadvantage in this case is the high cost of shares compared to the issue of bonds, the potential possibility of losing control of the company, as well as the possibility of permanent involvement of this source in quality of financial resources and imperfection of the domestic stock market. Financing the innovation activity of agricultural enterprises is a complex multifaceted process that reflects the close connection of all its subjects.

Ключові слова: *інновації; фінансування; аграрні підприємства; принципи фінансування; джерела фінансування.*

Keywords: *innovations; financing; agricultural enterprises; financing principles; sources of financing.*

Постановка проблеми. В умовах трансформаційної економіки, інноваційна діяльність виступає вагомим стимулятором ефективного розвитку підприємницької діяльності. Адже саме стрімкий розвиток світової економіки вимагає від економічної системи нашої країни приймати активну участь на шляху до формування інноваційної моделі розвитку аграрного сектору, яка підтримує економічну силу держави та її перспективи на світовому ринку. Держава повинна формувати та регулювати на засадах інноваційного вектору розвитку ефективне функціонування сільськогосподарських підприємств. Це дасть поштовх до стрімкого покращення становища та зростання впливу науки на соціально-економічний розвиток країни. На жаль аграрний сектор економіки України на сьогодні знаходиться в досить тяжкому становищі, а головними причинами слугують дві основні його проблеми: недостатні фінансування та низький рівень інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств. Ефективне поєднання даних компонентів створить умови для стрімкого розвитку сільського господарства в Україні. Тому дуже важливо дослідити економічну суть та форми фінансування інноваційної діяльності аграрних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням дослідження економічної суті інноваційної діяльності та форм її фінансування займалось чимало видатних вчених, таких як Романишин В. [1], Возняк Г. [2], Зінько Н. [3], Микитюк П.[4], Золотогоров В. [9], Кузнецова А.[10], Яфінович О. [11], Катасонов В. [12], Смолінський В. [14], Саблук П. [16], Танклевська Н. [17], Петренко [18] та ін.

Виклад основного матеріалу. У сучасних ринкових умовах сільськогосподарські підприємства України повинні мати високий рівень конкурентоспроможності, що забезпечується реформуванням галузі, яка орієнтована на інноваційний вектор розвитку. Тому саме інноваційна діяльність сільськогосподарських підприємств виступає локомотивом зміцнення продовольчої безпеки та економіки країни, яка передбачає ефективного і якісного фінансування, оскільки, як зазначає Романишин В., "саме фінансування є найважливішою складовою економічного забезпечення інноваційної діяльності" [1, с. 23]. Оскільки, основним

завданням інноваційної діяльності є пошук та ефективне використання фінансових ресурсів для доведення наукових, технічних ідей і розробок до конкретної продукції та технології, що мають попит на ринку.

Фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств є складним багатограним процесом, що відображає тісний зв'язок всіх його суб'єктів, метою якого є залучення та ефективний перерозподіл різних фінансових ресурсів для вирішення виробничих завдань, направлених на забезпечення інноваційної діяльності суб'єкта господарювання [17].

Слід зауважити, що система фінансування інноваційної діяльності підприємств, у тому числі й у сільському господарстві, базується на механізмі її фінансового забезпечення. Погоджуємося із обґрунтованою думкою Возняк Г.В., який зауважує, що комплекс методів та важелів впливу на інноваційну діяльність, який реалізується у різних формах через відповідну систему фінансування є фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності [2, с. 176-181]. Тому, як зауважує Зінько Н.Я., фінансування інноваційної діяльності передбачає перш за все задоволення "потреб конкретного інноваційного проекту у фінансових ресурсах" [3, с.88].

Варто звернути увагу, що фінансування інноваційної діяльності в цілому та у сільськогосподарських підприємств зокрема потребує використання значних обсягів фінансових ресурсів, низький рівень залучення яких, як зауважує Зінько Н.Я., пов'язано з такими основними чинниками як несприятливий інвестиційний клімат, високий ризик довгострокових інноваційних проектів, нерозвиненість фондового ринку, низька якість банківських ресурсів, викликана високою вартістю та дефіцитом довгострокових ресурсів [2, с.109-111].

Разом з тим, враховуючи галузеву особливість інноваційної діяльності у сільському господарстві, вважаємо необхідним розширити перелік принципів фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств принципом синергії системи, який передбачає чітку комбінацію ключових елементів системи тобто дія компонентів значно перевищує ефекти кожного окремого елемента системи у вигляді їх простої суми та характеризується емерджентністю (рис. 1).

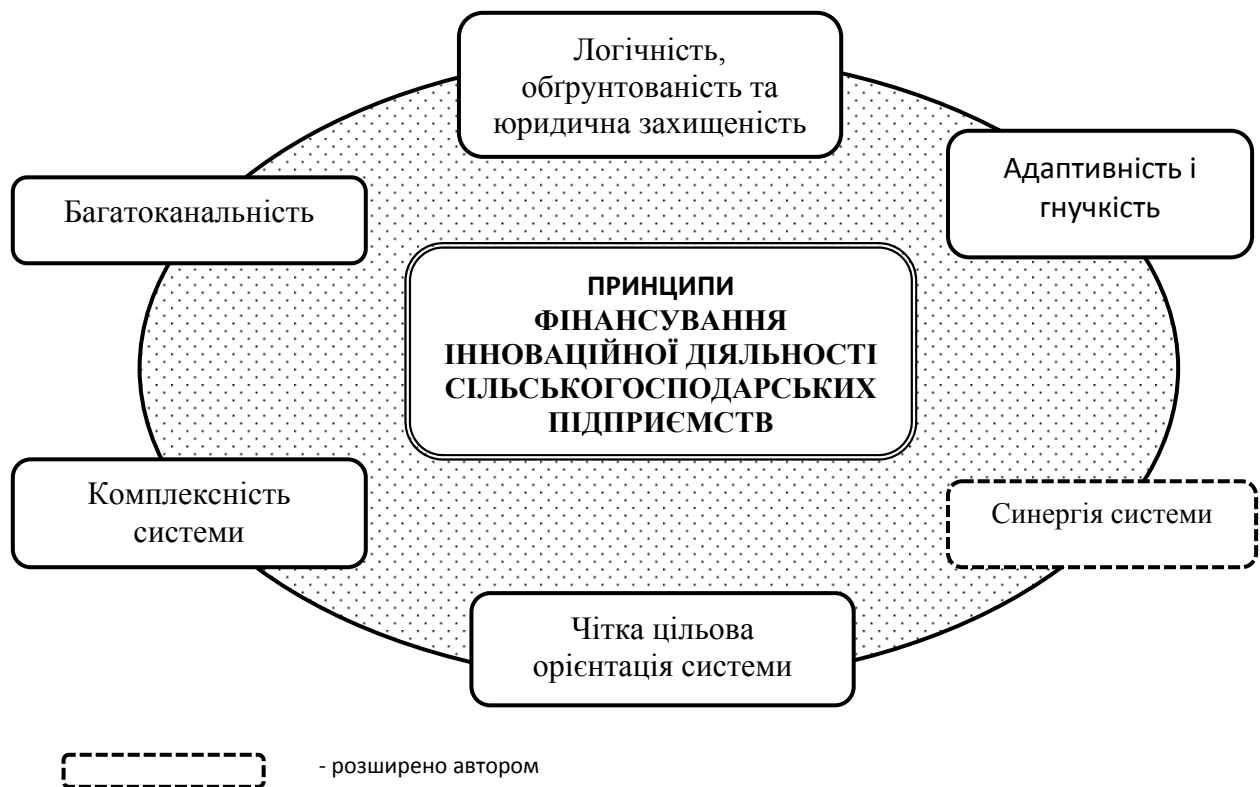

Рис. 1. Принципи фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств
Джерело: згруповано за даними [4, с. 265; 5, с. 314; 17] та розширено автором

В сучасних ринкових умовах ефективність фінансування залежить не тільки від принципів, а також й від методів та форм фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств. Зауважимо, що у науковій літературі терміни "метод фінансування" та "форма фінансування" часто зустрічається як синонімічні поняття. Але варто погодитись із думкою Ігнатової Н.І., яка зауважує, що механізмом залучення джерел фінансування є саме метод фінансування, тоді як під формою фінансування варто розуміти зовнішній прояв сутності методу. Тому метод фінансування може мати окремі форми зовнішнього прояву, які об'єднують їх економічну сутність та дозволяє відносити їх саме до певного конкретного методу фінансування [6, с. 2].

Наприклад, Бланк І.А. серед методів фінансування в цілому називає повне самофінансування, акціонування, кредитне фінансування, лізинг та селенг, змішане фінансування [7], які також можуть бути застосованими при фінансуванні інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств. Натомість Ігнатова Н.І. вважає, що даний перелік повинен бути ширшим та включати самофінансування, емісійне

фінансування, позикове фінансування, державне фінансування, лізинг, змішане фінансування та проектне фінансування [8].

Серед форм фінансування Золотоголов В.Г. виокремлює акціонерне, бюджетне, лізингове, боргове фінансування, іпотеку [9]. Хоча Кузнєцова А.Я. вважає доцільним виокремлювати такі форми фінансування як державне фінансування (пряме та непряме), самофінансування й позичковий капітал (банківський та небанківський кредит) [10]. Крім того Гуменюк Д.О. та Яфінович О.Б. [11] розділяють форми фінансового забезпечення інноваційної діяльності на: державне фінансування; фінансування за рахунок позикових коштів, фінансування за рахунок власних фінансових ресурсів суб'єктів господарювання. Зазначимо, що незважаючи на приналежність інвестування із точки зору бухгалтерського обліку до "фінансування за рахунок власних фінансових ресурсів суб'єктів господарювання", Зінько Н.Я. вважає доцільним виокремлювати фінансування за рахунок зовнішніх фінансових ресурсів у окреме джерело. Натомість Мазур І.І., Шапіро В.Д., Ольдерогге Н.Г. зауважують, що основними формами фінансування інноваційного проекту, які поширені у світовій практиці є дефіцитне фінансування, акціонерне (корпоративне) фінансування, проектне фінансування [12].

Тому саме метод та форма фінансування визначають структуру джерел фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств. Аналізуючи можливі джерела фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств, науковці на сьогодні не досягли спільної думки стосовно їх асортименту. Натомість зауважують, що структура джерел фінансування залежить від багатьох факторів, а саме: ринкова вартість позикового капіталу; структура активів підприємства; особливості фінансових цільових рішень на підприємстві; темп зростання реалізації товарної продукції та її стабільність [13, с. 381].

Цікаву думку висловлює А.Ф. Бондаренко, який до можливих джерел фінансування інноваційної діяльності за рахунок власних ресурсів підприємства відносить кошти амортизаційного та резервного фондів. У свою чергу Г.В. Возняк додає до цього переліку доходи майбутніх періодів підприємства та статутний фонд. Таким чином автори поділяють джерела фінансування не за сутнісними ознаками, а ґрунтуючись на бухгалтерському підході до їх визначення. Тому доцільною є думка Зінько Н.Я., який за економічною сутністю до власних джерел фінансування інноваційної діяльності відносить статутний капітал; кошти від емісії цінних паперів; нерозподілений прибуток; резервний та інші фонди, оскільки дана класифікація набагато більше відповідає власне практиці фінансування інноваційних проектів, а не лише принципам бухгалтерського обліку [3].

Смолінський В.Б. зауважує, що інноваційна діяльність підприємства забезпечує створення і розповсюдження інновацій – нововведень у сфері техніки, технології, організації праці й управління, що засновані на використанні досягнень науки і передового досвіду, які задовольняють конкретну суспільну потребу [14, с.238]. Автор наголошує, що в умовах нестабільного зовнішнього середовища інноваційний розвиток здійснюється переважно на великих підприємствах завдяки власним фінансовим можливостям, а покращення ситуації можливе лише за умови формування системи механізмів залучення іноземних фінансових ресурсів з боку держави.

Крім того, Швиданенко Г.О., Грещак М.Г., Колот В.М., Мендрул О.Г., Олексюк О.І., Рєпіна І.М., Соболев С.М., Федонін О.С. виокремлюють такі джерела фінансування діяльності підприємства: 1) власні фінансові ресурси: чистий прибуток, амортизаційні відрахування, збереження громадян та юридичних осіб, кошти, які виплачуються органами страхування у вигляді відшкодування втрат від стихійного лиха, аварій тощо; 2) позикові кошти: банківський, лізинговий або комерційний кредит, емісія облігацій; 3) залучені кошти: емісія акцій; 4) централізовані фінансові ресурси: кошти державного та місцевого бюджетів, кошти державних позабюджетних фондів, кошти благодійних фондів [13, с. 382].

Погоджуємося з думкою Захарченко В.І., Корсікова Н.М., Меркулова М.М., які вважають, що успіх інноваційної діяльності залежить від способу її фінансової підтримки [5, с. 313], який поділяють на приватні та державні джерела, не розподіляючи таким чином власні та позикові фінансові ресурси, а об'єднуючи їх у приватні джерела (рис. 2).

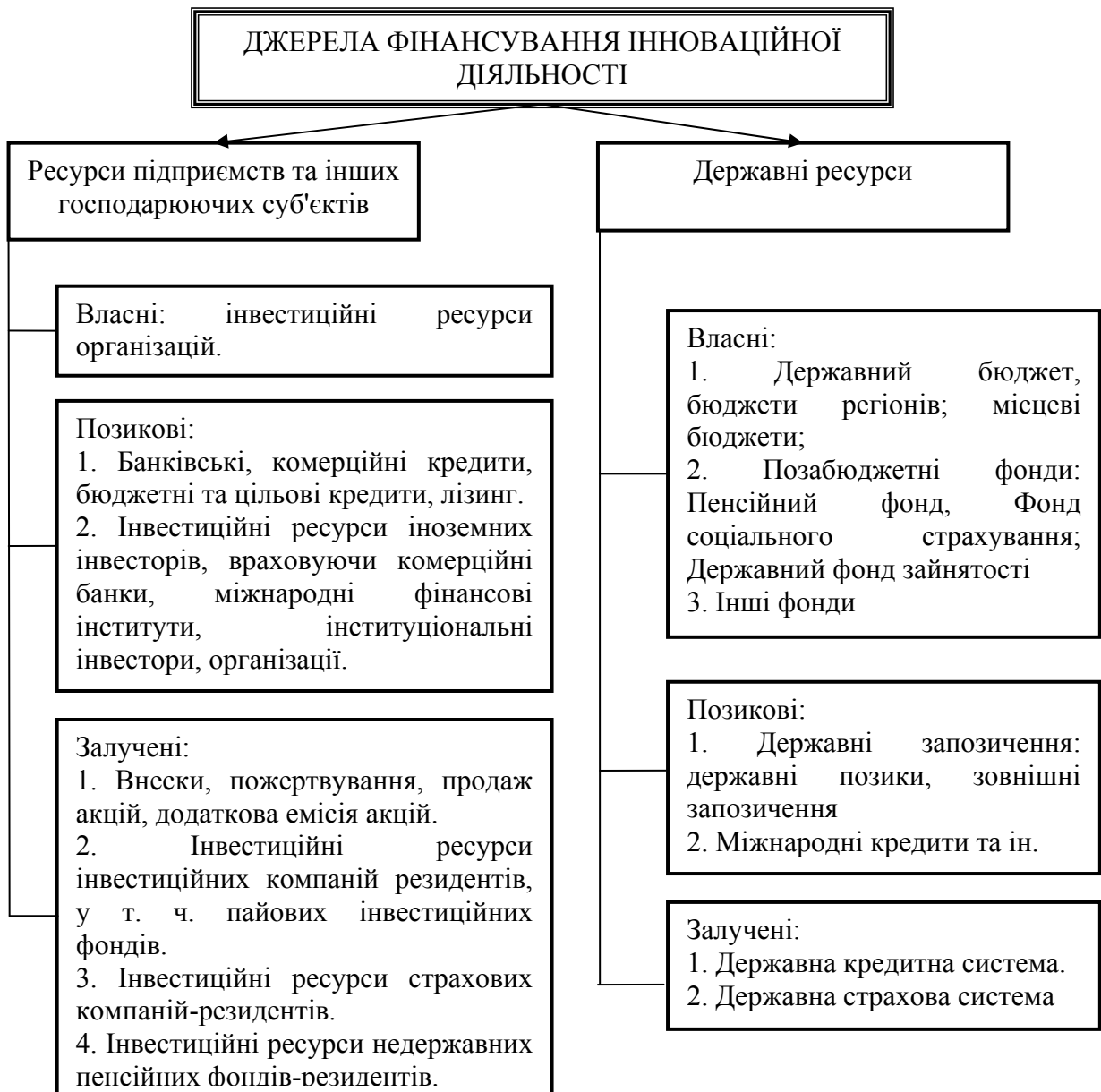

Рис. 2. Класифікація джерел фінансування інноваційної діяльності
Джерело: згруповано автором за даними [4 с. 315; 5, с. 267; 18]

Вони акцентують увагу на тому, що для більшості країн Західної Європи і США характерний розподіл фінансових ресурсів для НДДКР між державним і приватним капіталом.

Натомість, Мазур І.І., Шапиро В.Д., Ольдерогге Н.Г. виокремлюють структуру інвестиційних ресурсів підприємства [12]:

1. Внутрішні, які не входять до складу власного капіталу: прибуток; спеціалізовані фонди, сформовані за рахунок прибутку; амортизаційні відрахування; страхові відшкодування; інші (не грошові) види ресурсів: земельні ділянки, основні фонди, промислова власність та інші.

2. Залучені, які входять до складу власного капіталу: фінансові ресурси, залучені за рахунок емісії (випуску) і розміщення акцій, у тому числі і шляхом: публічного (відкритого) та приватного (закритого) розміщення; засоби, надані вищими (старшими) холдинговими і акціонерними компаніями; гранти та благодійні внески; державні субсидії (прямі та непрямі) у вигляді податкових та інших пільг.

3. Залучені, які не входять до складу власного капіталу: банківські кредити та позики; кредити, позики в грошовій формі, які надані небанківськими установами; державні кредити та позики: прямі або у формі податкового інвестиційного кредиту; комерційні кредити, які надані постачальниками машин, обладнання та інших інвестиційних товарів, або підрядниками; фінансові засоби, залучені за рахунок емісії та розміщення облігацій; машини, обладнання, інші негрошові види ресурсів, залучені на основі лізингу операційного або фінансового.

Погоджуємося із Зінько Н.Я., який звертає увагу, що структура джерел фінансування значно залежить від рівня ризику інноваційної діяльності, який відіграє значну роль у інноваційній діяльності сільськогосподарських підприємств, а саме: найбільш ризикові проекти в основному фінансують державні

інститути або венчурні фонди із державною участю; високоризикові проекти та проекти з помірним комерційним ризиком є об'єктом фінансування венчурних фондів та інших ризикових інвесторів; низькоризикові проекти активно кредитують "комерційні банки та інші консервативні інвестори" [3, с. 94-96].

Враховуючи наукове надбання, погоджуємося із думкою Антонюк Л.Л., що джерел фінансування інноваційної діяльності варто віднести: державні асигнування; власні кошти суб'єктів господарювання; кредитні ресурси; приватні кошти; іноземні кошти; венчурний капітал.

Разом з тим, варто звернути увагу, що значення різних джерел фінансування не є однаковою у структури фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств, оскільки залежить від: форми власності господарюючого суб'єкта, строку окупності та особливості інноваційного проекту, що покладений в основу інноваційної діяльності підприємства, а також інших ендогенних та екзогенних факторів. Але беззаперечно високим є вплив держави на процес фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств, який, як зазначає Юркевич О.М. здійснюється за методом прямої фінансової підтримки або непрямого стимулювання інноваційної активності. У першому випадку передбачається державне кредитування, цільове безповоротне фінансування, державне замовлення або гарантування. У другому випадку передбачається сприяння податкової, кредитної, митної або амортизаційної політики, що направлені на стимулювання вкладень в інноваційну діяльність [15, с. 106]. Крім того, Гриньова В.М., Коюда В.О., Лепейко Т.І., Коюда О.П. вважають, що стимулювання інноваційної діяльності приватних фірм повинно здійснюватися: через створення економічних умов або через пряме й непряме фінансування НДДКР [15, с. 275-276]. Разом з тим, Товт Т.Й. зауважує, що "державна має забезпечувати бюджетне фінансування наукової та науково-технічної діяльності в розмірі не менше 1,7% ВВП України".

Враховуючи вище зазначені підходи, вважаємо доцільним адаптувати до умов сільськогосподарських підприємств наукові здобутки Антонюка Л.Л., Юркевича О.М. [15] й інших вчених, та до джерел фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств віднести: державні кошти (у формі прямої фінансової підтримки та непрямого стимулювання інноваційної діяльності), власні кошти підприємств, кредитні ресурси, приватні кошти, іноземні кошти, венчурний капітал. Зважаючи, що лізинг як форма фінансування є важливим елементом фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств та за економічним змістом має деякі суттєві відмінності від класичного комерційного кредитування, пропонуємо виокремлювати лізинг окремим джерелом фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств (рис. 3).

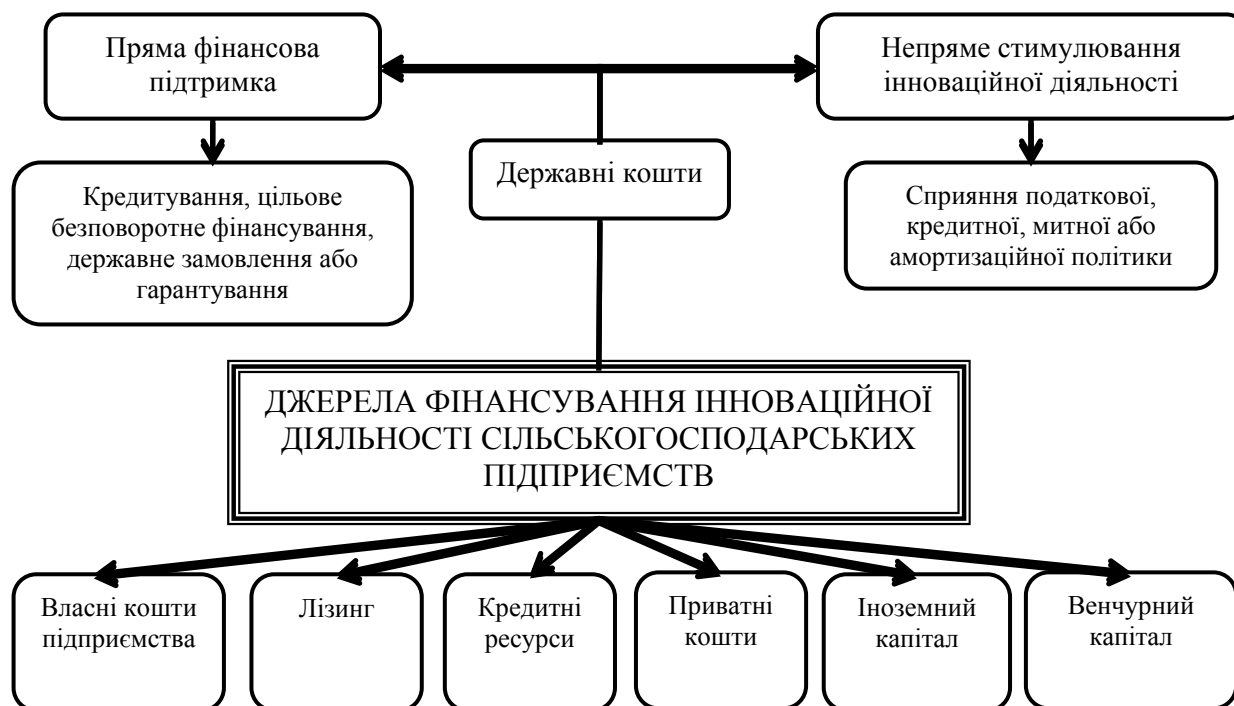

Рис. 3. Джерела фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств
Джерело: адаптовано автором за даними [15, с. 106]

Погоджуємося із такими класиками вітчизняної аграрної науки як Саблук П.Т. та Дем'яненко М.Я., які зазначають що «провідна роль у формуванні власних фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств належить державній фінансовій підтримці» [16, с. 127]. Зауважимо, що на думку Колесніченко В.Ф. головними напрямками державної участі у фінансуванні інноваційної діяльності підприємств, у тому числі й сільськогосподарських, є: 1) надання пільг підприємствам, установам та організаціям інноваційної інфраструктури (науково-дослідним і дослідно-конструкторським установам; підприємствам, що створюють інновації; вищим закладам освіти; тимчасовим колективам та іншим). Запровадження податкових "канікул" та податкових

інвестиційних кредитів; 2) зменшення бази оподаткування з урахуванням внесків у спеціальні фонди підприємства (інноваційний, інвестиційний, амортизаційний та інші); 3) створення умов стимулювання фінансово-кредитних установ щодо кредитування інноваційної діяльності суб'єктів господарювання [15, с. 277-278].

Зауважимо, що використання власних ресурсів як джерела фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств істотно знижує ризик неплатоспроможності й банкрутства господарюючого суб'єкта, але управління інноваційною діяльністю зберігається в руках його засновників. На користь використання залучених коштів при фінансуванні інноваційної діяльності свідчить відсутність необхідності постійних обов'язкових виплат з прибутку, хоча недоліком в даному випадку є високі витрати акцій у порівнянні з випуском облігацій, потенційна можливість втрати контролю над підприємством, а також неможливість постійного залучення даного джерела у якості фінансових ресурсів й недосконалість вітчизняного фондового ринку.

Натомість фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств за рахунок позикових коштів дозволяє значно розширити фінансові можливості інноваційної діяльності без втрати контролю над процесом, а висока вартість даного фінансового ресурсу стимулює власників об'єкта інвестування більш раціонально підходити до його цільового використання. Але використання банківських кредитних ресурсів на відміну від бюджетних фінансових ресурсів дає змогу підвищити ефективність фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств та може виявитися більш оптимальним методом довгострокового фінансування, ніж випуск корпоративних акцій або розміщення облігаційних позик. Варто звернути увагу, що кредитні установи віддають перевагу проектам, які передбачають найменший ризик, що не відповідає реаліям інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств України. Для сільськогосподарських підприємств залучення позикових коштів обмежено й вимагає надання відповідних гарантій, особливо при довгостроковому використанні фінансових ресурсів.

На відміну від попередніх джерел, венчурне фінансування виступає найбільш ризикованою формою інвестування, направлену на забезпечення фінансовими ресурсами інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, у тому числі і сільськогосподарських підприємств. Джерелами венчурного фінансування є вільні фінансові ресурси державних структур, пенсійних та благодійних фондів, фондів профспілок, банків, страхових компаній, зарубіжних інвесторів, інвестиційних компаній малого бізнесу, приватних інвесторів, "незалежних" та "зовнішніх" венчурних фондів, а також корпоративний венчурний капітал й прибуток венчурних фондів, який реінвестується в інноваційні проекти.

Специфічною формою фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств є лізинг, який прийнятний насамперед при освоєнні технічних агроінновацій, які передбачають придбання високовартісної техніки, що забезпечить вищу ефективність виробництва та переробки сільськогосподарської продукції, збирання врожаю, догляду за ґрунтом та тваринами тощо. У сучасній господарській практиці під лізингом розуміють вид підприємницької діяльності, спрямований на інвестування тимчасово вільних або залучених фінансових коштів, коли за договором фінансової оренди (лізингу) орендодавець (лізингодавець) зобов'язується придбати у власність обумовлене договором майно у визначеного продавця і надати це майно орендарю (лізингоотримувачу) за плату, у тимчасове користування, з підприємницькою метою. При цьому право власності на зазначені матеріальні цінності на весь термін договору зберігається за орендодавцем і враховується на його балансі [18].

Таким чином, позикові та залучені фінансові ресурси у порівнянні із власними коштами мають жорсткий зовнішній контроль за їх використанням, високий обсяг можливого їх залучення забезпечують вищу ефективність фінансування, а також реалізацію внутрішніх резервів її підвищення. Для створення ефективного механізму фінансування інноваційного розвитку підприємств необхідно використовувати диверсифікований інструментарій державної підтримки, який повинен враховувати світовий досвід й національні особливості вітчизняних сільськогосподарських підприємств.

Отже, фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств є складним багатограним процесом, що відображає тісний зв'язок всіх його суб'єктів, метою якого є залучення та ефективний перерозподіл різних фінансових ресурсів для вирішення виробничих завдань, направлених на забезпечення інноваційної діяльності суб'єкта господарювання. В результаті дослідження встановлено, що головними джерелами фінансування інноваційної діяльності аграрних підприємств є державні кошти, власні фінансові ресурси підприємств, лізинг, кредитні ресурси, приватні кошти, іноземні кошти, венчурний капітал.

Для формування результативної структури джерел фінансування інноваційної діяльності необхідно дослідити ефективність їх використання на підприємстві, тому темою для подальшого дослідження може слугувати визначення методики оцінки ефективності фінансування інноваційної діяльності аграрних підприємств.

Список літератури.

1. Романишин В. Фінансування інноваційного розвитку економіки як чинник підвищення конкурентоспроможності України. *Банківська справа: науково-практичне видання*. 2011. №3. с. 21-30.
2. Возняк Г.В. Механізми фінансового забезпечення інноваційного розвитку в країнах з перехідною економікою. *Науковий вісник: Збірник науково-технічних праць*. 2004. Вип.14.4. с.176-183
3. Зінько Н. Я. Удосконалення банківського та небанківського фінансування інноваційної діяльності в Україні : дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08. Львів, 2007. 198 с.
4. Микитюк П.П. Інноваційна діяльність: навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2009. 392 с.

5. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки. навч. посіб. / В.І. Захарченко та ін. К.: Центр учбової літератури, 2012. 448 с.
6. Игнатова Н. И. Методы и формы финансирования реальных инвестиций URL: <http://eprints.kname.edu.ua/29614/1/50.pdf> (дата звернення 17.04.2020)
7. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент. К. : Ольга-Ника-Центр, 2002. 448 с.
8. Карнаушенко А. С. Шляхи покращення розвитку фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 17. С. 57–62.
9. Золотогоров В.Г. Энциклопедический словарь по экономике. Мн.: Польша, 1997. 571 с.
10. Кузнецова А.Я. Аналіз критеріїв економічної доцільності банківського кредитування інноваційних проєктів та розрахунок їх ефективності. *Вісник Української академії банківської справи*. 2005. №1. с. 65-73.
11. Яфінович О.Б., Гуменюк Д.О. Грошово-кредитна політика сприяння інноваційному розвитку. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Економіка*. 2005. № 77. с. 52–54.
12. Катасонов В.Ю. Проектное финансирование как новый метод организации в реальном секторе экономики. М.: Высшая школа, 2001.
13. Економіка підприємства: підручник / за ред. Г.О. Швиданенко. К.: КНЕУ, 2009. 816 с.
14. Смолінський В.Б. Інноваційна діяльність підприємств аграрної сфери. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип.20.10. с.238-242.
15. Інвестування: [Навчальний посібник] / Гриньова В.М. та ін. під ред. В.М. Гриньової. Х.: ВД "Інжек". 2004. 404 с.
16. Саблук П.Т. Фінансово – кредитні відносини в АПК. К., 1996.158 с.
17. Танклевська Н.С., Карнаушенко А.С. Розвиток фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств: монографія. Херсон: Айлант, 2015. 184 с.
18. Petrenko V., Karnaushenko A. Joint enterprises in foreign trade activity of Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2017. Т.3. №5. с. 203-207.

References.

1. Romanyshyn, V. (2011), "Financing of innovative development of economy as a factor of increase of competitiveness of Ukraine", *Bankivs'ka sprava: naukovo-praktychne vydannia*. no. 3. pp. 21-30.
2. Wozniak, H.V. (2004), "Mechanisms of financial support for innovative development in transition economies", *Naukovyj visnyk: Zbirnyk naukovo-tekhnichnykh prats'*. vol. 14.4. pp. 176-183
3. Zinko, N. (2003), Improvement of bank and non-bank financing of innovative activity in Ukraine: Abstract of Ph.D. dissertation Special Sciences. Lviv, Ukraine.
4. Mykytyuk, P.P. (2009), *Innovatsijna diial'nist'* [Innovative activity], Naukova dumka, Kyiv, Ukraine
5. Zakharchenko, V.I. et al. (2012), *Innovatsijnyj menedzhment: teoriia i praktyka v umovakh transformatsii ekonomiky* [Innovation management: theory and practice in the conditions of economic transformation], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine
6. Ignatova, N. I. (2020), "Methods and forms of financing real investments" available at: <http://eprints.kname.edu.ua/29614/1/50.pdf> (Accessed 17 April 2020)
7. Blank, I. (2002), A. *Investicionnyj menedzhment* [Investment management]. Ol'ga-Nika-Centr, Kyiv, Ukraine
8. Karnaushenko, A. (2014), "Ways to improve the development financing innovative of agricultural enterprises", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 17, pp. 57–62.
9. Zolotogorov, V.H. (1997), *Entsyklopedycheskij slovar po ekonomyke* [Encyclopedic Dictionary of Economics]. Polymia, Minsk. Belarus
10. Kuznetsova, A. (2005), "Analysis of economic feasibility criteria for bank lending of innovative projects and calculation of their effectiveness", *Visnyk Ukrain'skoi akademii bankivs'koi spravy*. vol. 1. pp. 65-73.
11. Yafinovich, O.B., Humeniuk, D.O. (2005), "Monetary policy promoting innovative development", *Visnyk Kyivs'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Serii: Ekonomika*. vol. 77. pp. 52–54.
12. Katasonov, V.Yu. (2001), *Proektnoe fynansyrovanye kak novyy metod orhanyzatsyy v real'nom sektore ekonomyky* [Project financing as a new method of organization in the real sector of the economy], Vysshiaia shkola, Moskva, Russia
13. Shvidanenko, H. (2009), *Ekonomika pidprijemstva* [Enterprise Economics] KNEU, Kyiv, Ukraine
14. Smolinsky, V.B. (2010), "Innovative activity of agricultural enterprises" *Naukovyj visnyk NLTU Ukrainy*, vol. 20 (10), pp.238-242.
15. Grinova, V. etc. ed. (2004), *Investuvannia* [Investing] VD "Inzhhek", Kharkiv, Ukraine
16. Sabluk P.T. (1996), *Finansovo – kredytni vidnosyny v APK* [Financial - credit relations in agriculture] Ol'ga-Nika-Centr, Kyiv, Ukraine
17. Tanklevska, N., Karnaushenko, A. (2015), *Rozvytok finansuvannia innovatsijnoi diial'nosti sil'skohospodars'kykh pidprijemstv* [Development of financing of innovative activity of agricultural enterprises], Ajlant, Kherson, Ukraine
18. Petrenko V. and Karnaushenko A. (2017), Joint enterprises in foreign trade activity of Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*. vol. 5. pp. 203-207.

Стаття надійшла до редакції 20.04.2020 р.